

Prof. dr Novica A. Mitić: OVČARSTVO, Monografsko delo.
Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1984.

Prošlo je skoro 35 godina od kako je objavljeno posljednje značajnije stručno djelo iz oblasti ovčarstva u našoj zemlji. Bio je to univerzitetski udžbenik *Specijalna zootehnika* prof. dra Jovana Belića u okviru kojeg je obrađen i predmet *Ovčarstvo*. Prije toga na srpskohrvatskom govornom području dugo je korišćen poznati priručnik *Ovčarstvo* prof. dra Alberta Ogriřeka koji je imao dva izdanja (1935. i 1948). Tome treba dodati još *Ovčarstvo* prof. dra Ivana Šmalcelja u udžbeniku grupe autora *Specijalno stočarstvo* za studente veterine, iz 1958. godine, zatim neke druge stručno-popularne knjige i srednjoškolske udžbenike. Međutim, citirana značajnija djela već davno su rasprodana i do njih zainteresovani stručnjaci teško mogu doći. Stoga je knjiga dra Novice Mitića, redovnog profesora Poljoprivrednog fakulteta Univerziteta u Beogradu, došla u trenutku kada se osjećala velika praznina u našoj stručnoj literaturi zbog nedostatka jednog kompletnog stručnog djela iz ove, za našu zemlju, značajne grane stočarstva.

Prof. Mitić, kao dugogodišnji nastavnik za predmet *ovčarstvo* i jedan od naših najistaknutijih stočarskih stručnjaka, bio je ne samo nastavnik, organizator i rukovodilac nastavno-naučnog rada nego, isto tako, i aktivni učesnik u brojnim naučnoistraživačkim projektima u oblasti ovčarstva u našoj zemlji i funkcioner u evropskim stočarskim stručnim organizacijama. Dugogodišnjim istraživačkim i nastavničkim radom, zatim djelatnošću na rukovodećim mjestima u zemlji i u inostranim stručnim organizacijama, profesor Mitić stekao je veoma široko stručno obrazovanje i upoznao svu složenu problematiku ovčarske proizvodnje u čitavoj našoj zemlji, pa i u mnogim zemljama svijeta, sa čijim je ovčarstvom imao prilike da se upozna posjetama tim zemljama ili preko literature. Stoga je ovo djelo plod dugogodišnjeg rada njegovog autora, u koje je on ugradio svoje veliko znanje i iskustvo, unoseći u njega ne samo naučna i praktična dostignuća u našoj zemlji nego i naj-savremenija naučna saznanja u svijetu. Sve to ovo djelo čini aktuelnim i savremenim i čini ga posebno vrijednim.

Knjiga prof. Mitića obuhvata 508 strana sa 56 tabela i 54 crno-bijele fotografije u tekstu i 32 u boji van teksta. Građivo je podijeljeno u 11 osnovnih poglavlja, i to:

- I. Ekonomika ovčarstva u svetu i kod nas
- II. Poreklo domaćih ovaca i istorijski razvoj ovčarstva
- III. Anatomske odlike, biološke osobenosti, konstitucija i eksterijer ovaca
- IV. Tipovi ovaca i sistematika rasa ovaca
- V. Reprodukcijska ovaca
- VI. Proizvodnja i poznavanje mesa
- VII. Proizvodnja i poznavanje mleka
- VIII. Proizvodnja i poznavanje vune
- IX. Proizvodnja i poznavanje ovčije kože
- X. Izgradnja zapata i proizvodnja priplodnih i tovnih grla
- XI. Objekti za držanje ovaca.

Na kraju knjige dat je indeks materije, a potom indeks autora, dok je pregled literature dat uz svako poglavlje posebno, a uz poglavlja IV, V i X i uz potpoglavlja, zbog raznorodnosti materije tih poglavlja. Iz popisa literature po poglavljima vidi se da se autor koristio imponantnim brojem domaće i strane literature (616 djela od 378 autora).

Mnoga poglavlja u ovom djelu obrađivana su u manjoj ili većoj mjeri i u ranijim knjigama iz ovčarstva koje smo spomenuli na početku prikaza. To se prije svega odnosi na poglavlja I, II, III, IV, VIII, djelimično X i XI. Međutim, u ovoj knjizi sva su ta poglavlja osavremenjena, a neka od njih data i znatno opširnije. Tako je poglavlje »Ekonomika ovčarstva u svetu i kod nas« veoma dobro obrađeno i dokumentovano korisnim podacima interesantnim ne samo za agronome-stočare nego i za planere-ekonomiste koji se bave planiranjem i programiranjem proizvodnje. U ovom poglavlju kroz tekst i tabele dato je obilje podataka o stanju ovčarstva i ovčarske proizvodnje u svijetu i našoj zemlji: o broju ovaca u svijetu, zatim o zemljama razvijenog ovčarstva i mediteranskim zemljama, o proizvodnji mesa, mlijeka i vune, o potrošnji jagnječeg i ovčijeg mesa, o trgovini jagnječim i ovčijim mesom i o njegovim cijenama na tržištu, o stanju ovčarstva u Jugoslaviji i sistemima ovčarske proizvodnje.

Veoma opširno i dokumentovano (118 strana) obrađeno je IV poglavlje »Tipovi ovaca i sistematika rasa ovaca« za koje su korišćeni rezultati najnovijih naučnih istraživanja, posebno za domaće rase i sojeve. Klasifikacija rasa u tom poglavlju data je veo-

ma pregledno. Nije jedino jasno zašto se ovdje francuska tovná rasa *Ille-de-France* svrstava među tipove ovaca za proizvodnju vune gdje su svrstani svi merinosi, uključujući merino-rambuje, sovjetske merinose i druge rase. Vjerovatno je autor imao neki razlog za takvu klasifikaciju.

Deseto poglavlje »Izgradnja zapata i proizvodnja priplodnih i tovnih grla« takođe je obrađeno opširnije i savremenije. Značajno je što se ovdje prvi put obrađuje jedan dio populacione genetike, tj. nasljeđivanje kvantitativnih osobina. Taj dio, koji obuhvata heritabilitet, koeficijent ponovljivosti, genetske korelacije i selekcijski efekat, napisao je mr Zlatko Skalicki. Savremenije su obrađene i metode selekcije. Šteta je što nije detaljnije i na primjeru razrađena metodika performans i progenog testa za naše uslove, ali to svakako u jednom ovakvom priručniku nije jednostavno uraditi. Dosta novog ima i u dijelu o tehnologiji gajenja, posebno kada je riječ o ishrani ovaca za vrijeme laktacije, priplodnog podmlatka i tehnologiji tova raznih starosnih kategorija.

Sasvim su nova i veoma značajna poglavlja: V. Reprodukcijska ovaca, VI. Proizvodnja i poznavanje mesa, VII. Proizvodnja i poznavanje ovčije kože. Ova materija u dosadašnjim djelima o ovčarstvu nije obrađivana ili je samo uzgredno i djelimično tretirana.

Poglavlje »Reprodukcija ovaca« (na prvi pogled preopširno, 76 strana, u odnosu na neka druga poglavlja) ako se uzme u obzir da su njime obuhvaćeni dijelovi tehnike odgajivanja, zatim nasljeđivanje i druge naučne oblasti, doima se nakon pažljivog čitanja ipak kao srazmjerno. Ovdje bismo naročito istakli one dijelove poglavlja u kojima se govori o djelovanju genetskih i egzogenih faktora na reproduktivne osobine ovaca jer su oni obrađeni na osnovu velikog broja rezultata naučnih istraživanja.

Proizvodnja i poznavanje mesa prvi put se u jednom ovakvom priručniku opširnije obrađuje. To je poglavlje veoma dobro dokumentovano podacima o sastavu mesa i ilustrovano crtežima i fotografijama. I ovdje ima dosta materijala koji se odnosi na uticaj genetskih faktora na proizvodnju mesa.

Sedmo poglavlje (Proizvodnja i poznavanje mleka) obrađeno je znatno sažetije nego, npr., proizvodnja vune ili mesa. Čini nam se da bi ovo poglavlje zasluživalo veću pažnju i da o sastavu mlijeka i o promjenama njegovog sastava tokom laktacije ima više podataka. Stoga bi u eventualnom drugom izdanju ove knjige tom poglavlju trebalo dati nešto više prostora.

Naročitu pažnju zaslužuje IX poglavlje (Proizvodnja i poznavanje ovčije kože) jer je našim ovčarskim stručnjacima ta proizvodnja najmanje poznata. Iako je to poglavlje obrađeno na svega 20 strana, u njemu je pregledno obrađeno sve bitno što može interesovati ovčarskog stručnjaka. U prvom dijelu poglavlja dati su

svi relevantni podaci o ovčijoj koži uopšte, a u drugom dijelu obrađeno je poznavanje karakal-kožica, tj. čuvenog astragana.

Na kraju ovog prikaza istakli bismo da je *O v ć a r s t v o* prof. Novice Mitića najkompletnije i najbolje do sada objavljeno djelo iz ove oblasti u našoj zemlji i vjerovatno za dugo neće biti prevaziđeno. Stoga ga toplo preporučujemo svim stočarskim stručnjacima, posebno onima koji se bave ovčarskom problematikom, jer će u njemu naći mnoge korisne podatke, a uvjereni smo da će im isto tako ova knjiga poslužiti i kao značajan podsticaj u radu na unapređivanju ovčarstva.

Dr M. Ljumović